

«СЛОВА» СОФРОНА МУДРОГО: РИСИ МОВОСТИЛЮ

Любов Пена,
кандидат філологічних наук, доцент,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

У пропонованій статті, присвяченій актуальній проблемі сучасного мовознавства, на матеріалі п'яти випусків «Слів» єпископа Софрона Мудрого, виголошених із найрізноманітніших нагод, проаналізовано деякі лексико-семантичні риси його мовостилю, доведено, зокрема, що для автора характерними є багате образне мовлення (активне використання синонімів, індивідуально-авторських новотворів, ампліфікації, порівнянь); доступність і простота, однак не фамільярність висловлювань; засоби, що сприяють уникненню одноманітності; вдалий вибір найдоречніших у відповідних ситуаціях цитат зі Святого письма. Звернено увагу на спосіб вираження спонукання в аналізованих текстах. Усе це свідчить про неабияку комунікативну вправність служителя церкви, що, без сумніву, впливає на сприйняття й утвердження християнських цінностей.

Ключові слова: мовостиль, релігійний стиль, мовна особистість, мовний портрет, спонукання, Софрон Мудрий.

Pena Liubov. «THE WORDS» by SOFRON MUDRYI: Features of linguistic style. *The purpose of the proposed article is to analyze the features of Sofron Mudryi's linguistic style, based on his books, united by the common name «The Words».*

Sofron Mudryi is a bishop of Ivano-Frankivsk UGCC (1997-2005), the author of numerous works of preaching, scientific, educational direction, the creator of more than 150 religious audio cassettes, recordings, and films in Ukrainian.

The publication includes speeches on a variety of occasions: both those relating to church and religious life, as well as secular events.

The proof of the affiliation of «The Words» by Sofron Mudryi to the confessional style is the composition of his texts: they all start with the formulas of addressing the addressees and end with blessing or request-an incentive for certain charitable affairs and actions depending on the event on which the «The Words» was pronounced.

The arsenal of the author's appeal is characterized by wealth and diversity. All of them are common. The presence of many adjectives-denominators in the structure of the names of the addressees indicates that the speaker's father's attitude towards his listeners.

Characteristic to the linguistic style of Sofron Mudryi is the phenomenon of amplification, to which he quite often succeeds. Taking of many appeals is due, in our opinion, to the desire not only to cover all groups of recipients, but also to pay attention and respect to the perceptions. Significant for the analyzed texts is the use of referrals not only in the beginning, but also repeated their repetition in the text.

The names of God, Jesus Christ, the Virgin, priests in the analyzed texts are represented by numerous synonyms, which include both multi-part monotone nominations and polycomponent phrases.

It is proved that the author is characterized by rich spoken language (active use of synonyms, individual author's innovations, amplifications, comparisons); accessibility and simplicity, but not familiarity of utterances; means for avoiding monotony; a successful selection of the most appropriate in the situations of quotations from the Holy Scripture, the use of proverbs and orders.

Also attention is paid to the way of expression of induction in the analyzed texts. This all testifies to the remarkable communicative skill of the minister of the church, which undoubtedly affects the perception and assertion of Christian values.

Key words: linguistic style, confessional style, linguistic personality, linguistic portrait, Sofron Mudryi.

Вступ. У сучасній науковій парадигмі одне з домінуючих місць посідає антропоцентрична лінгвістика, тому цілком закономірним є введення в активний науковий обіг останніх десятиліть поняття мовної особистості, складником якої є мовний портрет. А він, незважаючи на спільність використовуваних різнорівневих засобів вербальної комунікації, у кожній особистості є індивідуальним, унікальним.

Мовний портрет можна вважати своєрідною спробою вираження мовної особистості як цілісного багатогранного суб'єкта, який реалізує себе й виявляється у процесі комунікації. У зв'язку з цим тема пропонованої розвідки є актуальною.

Сучасна українська лінгвістика вже має праці, у яких об'єктом наукового розгляду стали особливості мовного оформлення текстів

видатних церковних діячів, зокрема й УГКЦ, або специфіка окремих їхніх текстів (Лесюк, 2000; Пена, 2016; Петришина, 2007; Ципердюк, 2018 та ін.). Безперечно, така проблематика має тісний зв'язок із важливими практичними завданнями, оскільки служителі церкви покликані своїм словом впливати на людей, прищеплювати їм моральні цінності, дбати про зростання у християнських чеснотах тощо. А отже, для священнослужителя слово, підкріплене вчинками, є засобом виховання, навчання. Уміння майстерно оперувати мовою, вдало добирати мовні засоби в конкретних комунікативних ситуаціях, використовувати багатство й різноманітність лінгвального арсеналу дасть бажані плоди в царині плекання особистості.

Мета цієї статті – на основі його книг, об'єднаних спільною назвою «Слова», проаналізувати риси мовостилу уродженця м. Золочів, що на Львівщині (роки земної мандрівки – 1923–2014), Софрона Мудрого – єпископа Івано-Франківського УГКЦ (у світському стані за юнацтва – Степан Григорович), невтомного трударя на Господній ниві, який словом, ділом і власним прикладом утверджував християнські цінності, автора численних праць проповідницького, наукового, навчального спрямування, творця понад 150-ти релігійних аудіокасет, грамплатівок, відеофільмів українською мовою. Софрон Мудрий служив вірним у сані єпископа з 1997 до 2005 р. Цьому передували вступ до монастиря в чину святого Василя Великого, тайна священства, навчання в Римському Григоріанському університеті, Лятеранському університеті та Папському інституті східних церков, захист докторської дисертації з канонічного права, професорство в Папському інституті східних наук, праця на посаді віцеректора, а згодом ректора Української папської колегії святого Йосафата в Римі, майже тридцятилітня робота в українській секції Ватиканського радіо. Життя склалося так, що більшу частину свого віку (1946–1994 рр.) він прожив за межами рідної землі. У жовтні 1994 р., повернувшись до України (Івано-Франківськ), був призначений ректором Івано-Франківського теолого-катехитичного духовного інституту. 2 березня 1996 р. Святіший Отець Іван Павло II номінував о. Софрона Мудрого Єпископом-Помічником Івано-Франківської єпархії з правом наступництва, 12 травня цього ж року відбулася Єпископська хіротонія, 22 грудня 1997 р. відповідно до рішення Синоду УГКЦ за згодою Папи Івана Павла II – інтронізація Ординарія-Єпарха Софрона Мудрого, ЧСВВ. А 2 червня 2005 р. Папа Римський Бенедикт XVI прийняв від єпископа зречення з уряду за віком.

Методи і методики дослідження. Основним методом у пропонованій статті є описовий, що полягає в інвентаризації відповідних мовних одиниць за названими текстами, їхній класифікації й інтерпретації та аналізі особливостей їхнього функціонування, з'ясуванні засобів, які сприяють удоступненню й кращому сприйняттю релігійних текстів.

Результати й дискусії. До названого п'ятикнижжя ввійшли промови з найрізноманітніших нагод: як тих, що стосуються церковно-релігійного життя, так і подій світського характеру. Серед них проповіді на різні християнські свята (Різдво, Водохреща, Квітна неділя, Воскресіння, Зіслання Святого Духа, Покрова тощо), з нагоди храмових дат, приурочені визначним діячам церкви (митрополитові Андрею Шептицькому, кардиналу Любомирові Гузару, Патріархові Йосипу Сліпому, священномученику Григорієві Хомишину, Софронові Дмитерку та ін.), під час посвячення культових споруд та інших релігійних реалій, звернення до учасників різноматематичних наукових конференцій і зібрань тощо. Включені до циклу і промови-«Слова», виголошені на світських заходах (урочистості відзначення річниць від дня заснування Станіслава, послання на завершення й початок календарних років, привітання з нагоди початку чи завершення академічних років у різних навчальних закладах, під час посвячення некультових споруд, відкриття фестивалів, святкування ювілеїв чи пам'ятних дат організацій, установ або окремих осіб та багато ін.). Отже, царини поширення пастирських порад-повчань надзвичайно різноманітні, без перебільшення можна сказати, всеохопні: своїми словами-настановами, словами-благословеннями Владика Софрон намагався супроводжувати довірену йому паству в усі моменти життя й діяльності. Незважаючи на те, що сфери розповсюдження й уживання аналізованих текстів, ситуації спілкування й тематика є надзвичайно строкатими, структурна організація «Слів», лексико-семантичні, словотвірні, фразеологічні, синтаксичні особливості використовуваних у них мовних засобів, їхнє функційне призначення дають нам підстави вважати ці «Слова» єпископа зразками релігійного стилю.

Що ж до назви, то сам автор пояснює її так: «Одне з імен нашого Спасителя Ісуса Христа – Слово, або Логос. Ось основна причина мого особливого ставлення до цього прекрасного терміна. Він був Словом, Він жив і боровся Словом, Він заповів своїм апостолам і всім нам, що продовжуємо через дві тисячі років справу апостолів, нести Слово, бо Правдиве Слово є найміцнішою зброєю, його ніхто нічим не

переможе» (Мудрий, 2002: 3). Софрон Мудрий через своє пастирське слово допомагав вірним у їхньому закономірному прагненні протягом земного життя наблизитися до Втіленого Слова, спрямовував на правильний шлях до єднання зі Втіленим Словом та наслідування Його. «Священнослужитель тому так і називається, що служить Богові й людям словом. Словом, підкріпленим ділом, бо саме лише слово – це теорія, і воно, коли не підкріплене і не реалізоване у добрій справі, – мертво» (Мудрий, 2008: 3).

В аналізованих книгах нерідко натрапляємо на цитати зі Святого Письма Старого і Нового Завітів. Автор уживає їх з метою вияскравлення речей, подій чи явищ, про які говорить, для підтвердження значення висловлюваного, важливості повідомлюваного крізь призму біблійних істин. З цією ж метою в текстах функціонують покликання на думки святих, церковних діячів (Святий Августин, Йосип Сліпий, Андрей Шептицький та ін.), відомих античних філософів (Сократ, Арістипп та ін.), видатних особистостей українського та інших народів світу (Т. Шевченко, Б.Грінченко, Г. Гейне, Вольтер та ін.).

Свідченням належності «Слів» Софрона Мудрого до релігійного стилю є, як ми уже зазначали, і композиція його текстів: усі вони розпочинаються формулами звертання до слухачів-читачів і закінчуються благословенням або ж проханням-спонукуючим-заохоченням до певних богоугодних справ і дій залежно від події, з нагоди якої виголошувалося «Слово». Арсенал звертань автора характеризується багатством і різноманітністю. Крім звичних для богословських текстів *Дорогі брати і сестри!*, *Дорогі у Христі!*, *Дорогі в Христі брати і сестри!*, Софрон Мудрий у своїй практиці відповідно до комунікативної ситуації використовує такі мовленнєві формули звертань: *Шановна громадо!*, *Святочна громадо!*, *Дорога святочна громадо!*, *Шановна святочна громадо!*, *Високоповажна святочна громадо!*, *Дорога і возлюблена у Господі Івано-Франківська святочна громадо!*, *Дорогі і возлюблені у Господі брати і сестри!*, *Возлюблений у Господі Український народ!*, *Дорогий і любий у Господі Український народ!*, *Мій дорогий український віруючий народ!*, *Дорогий мій віруючий у Христа український народ!*, *Дорога українська молоде Христова!*, *Мій ласкавий читачу!*, *Сини і доньки любого українського народу!* і под. Найвність багатьох переважно препозитивних означень (прикметників та дієприкметників) у структурі найменувань адресатів мовлення свідчить про ставлення оратора до своїх слухачів: у них відчувається тепло, шана й повага. Батьківська

любов до вірних підсилюється частим використанням присвійного займенника *мій*.

Характерним для мовостилу владики Софрона є явище ампліфікації, до якого, як засвідчує аналіз, він досить часто вдається. Нанизування багатьох звертань зумовлене, на нашу думку, бажанням не тільки охопити всі групи реципієнтів (напр., *Дорогі душі пастирі, монахи й монахині! Улюблена молоде та всі вірні Христової Церкви! Парафіяни і гості! Учасники цього походу та посвячення площі й хреста святого у Богородчанах, де буде побудований новий храм на честь трьох ієрархів Прикарпатського краю – Григорія, Симеона й Івана, тобто блаженних мучеників та ісповідників двадцятого століття за віру Христову та Українську Греко-Католицьку Церкву!* (Мудрий, 2004: 68), а й виявити увагу й повагу до сприймачів, висловити свою прихильність до них (напр.: *Світлий зборє!*, *Високоповажні пані й панове!*, *Дорогі в Христі брати і сестри!*, *Святочна громадо, дорогі в Христі брати і сестри, батьки, сини і доньки України!* (Мудрий, 2002: 109).

Прикметним для аналізованих текстів є використання звертань не лише на початку, а й кількаразове їх повторення в тексті. Це, на наш погляд, застосовується як з метою привернення й утримання уваги слухачів, так і для демонстрації батьківського ставлення до них. Застосування такого прийому робить ближчими учасників комунікативного акту, що, без сумніву, впливає на перебіг спілкування та його результати.

Найменування Бога в аналізованих текстах репрезентовані численним синонімічним рядом, до якого входять як різночастининомвні однолексемні номінації, так і дво-, три- та полікомпонентні словосполучення. Серед монолексемних найбільш використовуваними є *Бог*, *Господь*, *Творець*, субстантивоване *Всевишній*. Напр.: *...поза християнством, без християнства, без віри в **Бога** ми ніколи не виховаємо доброї людини, які б передові й модерні методи навчання не застосовувала школа, дитячий садочок, університет. Лише християнство, віра в **Бога**, Церква і побожне виховання родини можуть допомогти нам виховати зрілого, відповідального громадянина України* (Мудрий, 2004: 6). Група двочленних найменувань представлена сполученнями прикметника з означуваним іменником, причому означення може бути як у препозиції, так і в постпозиції щодо субстантива (*Великий Бог*, *Всевишній Бог*, *Всемогутній Бог*, *Отець Небесний*, *Трисвятий Бог*, *Вічний Бог*), та іменника в називному відмінку з іменником у родовому відмінку (*Творець Всесвіту*). Досить частотними є багаточленні номінації різної

структури: *Всемогутній у Трійці Святій Єдиний Бог, наймудріший, наймогутніший і всезнаючий Бог, Всемогутній Вічний Бог* тощо.

Творча манера Софрона Мудрого позначена функціонуванням у його текстах непоодиноких індивідуально-авторських багатокомпонентних найменувань Бога: *Найвищий Архітектор світу і людини; абсолютний Творець і Архітектор Всесвіту; наш найліпший Отець; Даритель нашого життя і всіх благ; наш найлюбіший Отець; абсолютний дух, Всемогучий, Всезнаючий, Всевідаючий Розум і Свобідна Воля*. Напр.: *Віруюча людина, одначе, все створене відносить не до випадкового явища, а до дії абсолютного Творця й Архітектора Всесвіту* (Мудрий, 2004: 98); *Пам'ятаймо, що Боже піклування про життя людини пішло так далеко, що Він, абсолютний дух, Всемогучий, Всезнаючий, Всевідаючий Розум і Свобідна Воля, забавив сам стати людиною* (Мудрий, 2008: 15) тощо. Такі образні дескриптивні найменування розкривають нові грані в характеристиці образу Бога, демонструють глибоке захоплення автора, його щире любов до Господа.

Номінації Ісуса Христа також характеризуються різноманітністю як за значенням наповненням, так і за структурою: *Чоловіколюбчець, Учитель, Месія, Христос-Бог, Христос-Спаситель, Богочоловік-Ісус, Ісус-Спаситель, Христос-Месія, Втілений Бог, Втілене Слово Боже, Воплочене Слово Боже, Добрий Пастир, Христос – Володар Всесвіту, невидимий Голова Церкви, Господь наш Ісус Христос*. Кожне з цих найменувань по-своєму розкриває різні аспекти другої Божої особи.

Кількісно багатим, семантично різноманітним, позначеним свіжістю й оригінальністю є синонімічний ряд, що охоплює номінації Матері Божої: *Пречиста, Пречиста Богомати, Пресвята Богородиця, всюдиприсутня Небесна Мати, Марія-Діва, Пренепорочна Діва, небесна Мати Діва Марія, наша найлюбіша Мати і Покровителька, Пречиста Діва Марія, Пресвята Діва Марія, ласкава Небесна мати, всемілостива Богомати, Діва над усі діви і мати Ісусова*. У структурі більшості цих найменувань використовуються ад'єктиви із префіксом *пре-* або ж у формі найвищого ступеня порівняння, що вказує на маєстатичність особи Богородиці та величальне ставлення до неї.

Для мовостилу Софрона Мудрого характерним є нагромадження в невеликому уривку кількох найменувань одночасно: *небесна Мати, покровителька й заступниця, Пречиста Діва Марія* (Мудрий, 2004: 2); *О, Пресвята Богородице! Мати всіх християнських народів і Церкви Христової! Ти є милостива наша Мати*

(Мудрий, 2008: 6). Це надає урочистості, піднесеності висловлюваному, створює ефект небуденності.

Для позначення священників найчастіше використовуються такі конструкції: *служитель Божий, обранець Божий, улюбленець Божий* та ін. У цих номінаціях відображені їхні покликання й особлива місія: з одного боку, вони обрані Богом, обдаровані ласкою бути священниками, а з іншого – мають обов'язок служити іншим, допомагати їм, працювати задля них.

Релігійному стилю притаманна образність мовлення. Досліджувані тексти, без перебільшення, рясніють словами з переносним значенням (*Пресвята Євхаристія – це сонце Христового Царства. Воно ogrіває та годує* (Мудрий, 2008: 81), влучними епітетами, майстерними порівняннями. Нерідко Софрон Мудрий вдається до розлогих порівнянь, суть яких розкривається не в межах одного речення, а передається кількома синтаксичними конструкціями. Наведемо деякі приклади: *Великий сад, розкішний ліс складаються з поодиноких старанно плеканих дерев. Просторі лани пшениці складаються з поодиноких колосків, які зродилися зі здорових зерняток. Велична мурована будівля складається з поодиноких добре випечених цеглин. Так і будівля нашої держави, як і Церкви Христової, складається зі здорових гармонійно складених клітин та частин суспільного тіла, яким є ви* (студенти. – Л. П.) (Мудрий, 2004: 11–12); *Дуже часто в гарячих краях розпечену атмосферу задушеного повітря очищують сильні буревії потужних вітрів. Блискавиці й громи наснажують атмосферу. Часто свіжа вода з неба оживляє спалену сонцем зів'ялу природу ланів, дугів, лісів. Здається, що таким буревієм і ураганом для життя і затьяжної атмосфери нашого народу і його Церкви в різних закутинах земної кулі був саме колишній сибірський в'язень – митрополит, верховний архієпископ, кардинал і перший патріарх наших втомлених сердець Йосиф Сліпий* (Мудрий, 2004: 19); *Чим є сонце для цілого життя на землі, тим є надія для людини* (Мудрий, 2008: 131); *Є душі, подібні до фіалок, які дають чарівний запах лише тоді, коли їх зірвати. Оливки і виноград віддають із себе сік, коли їх покласти під прес. Терпіння кличе нас, щоб ми тісніше з'єдналися з Христом. У час терпіння Божий промисел зміцнює свою дію в нашій душі* (Мудрий, 2004: 76) та багато ін.

Вагомим чинником впливу на адресата мовлення є спосіб вираження спонування, від якого залежить ступінь сприйняття й засвоєння відповідної інформації, бажання дослухатися до певних настанов, прохань, порад і прагнення виконувати їх. Як досвідчений проповідник,

комунікативно вправний мовець, який володіє талантом розуміти і враховувати особливості психіки аудиторії, С. Мудрий дуже вдало вибирає форму адресованого волевиявлення. У його текстах інформація стосується і адресата, і адресанта: адресант одночасно є одним із адресатів. На рівні мови це виражається вживанням дієслів у формі першої особи множини, використанням особових займенників *ми* (а не *ви*), присвійних *наш*, *-а*, *-е*, *і* (а не *ваш*, *-а*, *-е*, *-і*). Проілюструємо висловлене прикладами: *По тому пізнають нас, що ми культурні люди, що ми християни, якщо будемо мати правдиву любов і пошану між собою* (Мудрий, 2002: 27); *Тож не стіймо на колінах перед силами темряви, бо за нами незчисленна підмога!* (Мудрий, 2002: 33); *Просім у Творця більшої віри, любові та терпіння. Розуму просімо! Мудрості благаймо! А в наших героїв-мучеників сили до боротьби зі злом щоденно черпаймо* (Мудрий, 2002: 36); *Тож не біймось і ми відчинити вікна й двері наших шкіль для Христа* (Мудрий, 2004: 9); *Тож шукаймо Христової любові. Шукаймо Його волі, шукаймо Його у всіх і у всіх, а решта буде нам додана. Христос буде нашою силою і нагородою. Не дивуймось, коли в нашому житті прийдуть терпіння. Не драматизуймо їх, не сприймаймо їх трагічно, але лучімо їх з терпіннями Христа-Спасителя* (Мудрий, 2004: 77) тощо. Такий спосіб спонукання є найбільш прийнятним у спілкуванні (особливо якщо йдеться про релігійну, духовну сферу), оскільки учасники комунікативного акту відчуються рівноправними, немає вивищених і принижених: усі однакові перед Творцем. А якщо відсутня прірва між проповідником і слухачами, то ефективнішим, благодатнішим є вплив і можна очікувати на більшу результативність від такого спілкування. Це один із тих випадків, коли не тільки зміст, а й форма має значення.

Емоційно-експресивного забарвлення аналізованим текстом надають прислів'я і приказки, які допомагають концентрувати увагу на важливих християнських питаннях, а також полегшують їхнє розуміння, удоступнюють його. Серед таких народних перлин трапляються як українські (*Як тривога – тоді й до Бога, Без Бога – ні до порога* (Мудрий, 2004: 76), *правда коле в очі* (Мудрий, 2008: 128)), так і запозичені з інших мов, зокрема єврейської (*Дай Боже біду – гроші будуть!* (Мудрий, 2004: 76)).

Мовостиль єпископа Софрона Мудрого характеризується також функціонуванням індивідуально-авторських новотворів. Їхнє використання зумовлене пошуком нових і неординарних виражально-зображальних, оцінних та номінативних засобів, прагненням до свіжості й новизни у вираженні відомих понять. У

текстовій канві його «Слів» натрапляємо на такі різночастиномовні лексико-словотвірні інновації: іменники *вдяка*, *невдяка*, *щасливість*, *пустинножитель*, *світовність*, *визнавець*, *двосвір'я*, *окормлювання*, *християнізм*, *починальник*, *датель*, *прикметники новопоганський*, *досмертний*, *загробовий*, дієслова та його форми *утривалити*, *засумований*. Проілюструємо їх уживання: *Щоб триматися системи, треба бути дисциплінованим слугою Божим, особливо якщо ти покликаний до служіння на ниві Божій і для окормлювання пастви – Божого стада улюблених Божих творінь, тобто нас, людей* (Мудрий, 2004: 3); *Повним відреченням від приємностей проповідуємо розбещеному світові, що тут, на землі, не досягнути нам правдивої щасливості...* (Мудрий, 2008: 119); *Слово про світ і світовність* (Мудрий, 2008: 140); *Сьогодні наш новопоганський світ топче святість християнського подружжя* (Мудрий, 2008: 125); *...ми нині зібрались, щоб утривалити пам'ять духовного батька, ісповідника віри, блаженного священномученика Григорія Хомішина* (Мудрий, 2008: 168) та ін. У більшості випадків наведені неолексеми виконують експресивну та оцінну функції. Усі ці новотвори Софрона Мудрого вважаємо досить вдалими, милозвучними і вартими поповнення лексичної скарбниці української мови.

Висновки. Для мовостилу «Слів» Софрона Мудрого характерними є такі риси: багата синонімія для позначення основних реалій та понять, якими оперує священнослужитель, що допомагає уникати одноманітності мовлення; образність, що виявляється в умілому використанні багатьох художніх засобів (переносні значення слів, вдалі порівняння, доречна ампліфікація); насиченість текстів цитатами зі Святого Письма та висловлюваннями святих, релігійних діячів і видатних особистостей; вплетення в канву розповідей прислів'їв та приказок, що є одним із потужних засобів зближення адресанта й адресатів; наявність авторських лексико-словотвірних інновацій, які надають свіжості й оригінальності висловлюваному; доречний спосіб спонукання, що не вивищує оратора над аудиторією.

Оскільки обмежений обсяг статті не дає змоги охопити аналізом усі мовностильові риси, то вважаємо, що **перспективи майбутніх досліджень** зі вказаної проблематики пов'язані насамперед зі з'ясуванням різноманітних лінгвальних особливостей текстів Софрона Мудрого з метою повного опису його мовного портрету. Такі розвідки будуть цінними не тільки з лінгвістичного погляду, а й матимуть важливе прикладне значення для формування

комунікативних компетенцій осіб, покликаних словом служити іншим.

Література

Лесюк М. П. Мова послання Андрея Шептицького «До моїх любих гуцулів». *Спадщина митрополита Андрея Шептицького в національному й духовному відродженні України*. Івано-Франківськ: Плай, 2000. С. 119–126.

Мудрий С. Слова. Випуск 1. Івано-Франківськ: Видавництво Теологічної Академії, 2002. 168 с.

Мудрий С. Слова. Випуск 2. Івано-Франківськ: Видавництво Теологічної Академії, 2004. 216 с.

Мудрий С. Слова. Випуск 3. Івано-Франківськ: Видавництво Теологічної Академії, 2008. 352 с.

Мудрий С. Слова. Випуск 4. Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2009. 308 с.

Мудрий С. Слова. Випуск 5. Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2011. 272 с.

Пена Л. І. Мовостиль «Духовних бесід» Софрона Мудрого. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Випуск 772: Романо-слов'янський дискурс: збірник наукових праць. Чернівці: Видавничий Дім «Родовід», 2016. С. 83–86.

Петришина О. І. Мова проповідей Йосифа Сліпого: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2007. 18 с.

Ципердюк О. Д. Мовостиль єпископа Григорія Хомишина: лексико-семантичний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. Одеса, 2018. № 32. Том 1. С. 108–112.

References

Lesiuk, M. P. (2000). Mova poslannia Andreia Sheptytskoho «Do moikh liubykh hutsuliv» [Language of the message of Andrei Sheptytskyi «To

My Beloved Hutsuls»]. *Spadshchyna mytropolyta Andreia Sheptytskoho v natsionalnomu y dukhovnomu vidrodzhenni Ukrainy – Metropolitan Andrey Sheptytsky's Legacy in the National and Spiritual Revival of Ukraine* (pp. 119–126). Ivano-Frankivsk: Play [in Ukrainian].

Mudryi, S. (2002). *Slova [The Words]*. (Issue 1). Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Teologichnoi Akademii [in Ukrainian].

Mudryi, S. (2004). *Slova [The Words]*. (Issue 2). Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Teologichnoi Akademii [in Ukrainian].

Mudryi, S. (2008). *Slova [The Words]*. (Issue 3). Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Teologichnoi Akademii [in Ukrainian].

Mudryi, S. (2009). *Slova [The Words]*. (Issue 4). Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Teologichnoi Akademii [in Ukrainian].

Mudryi, S. (2011). *Slova [The Words]*. (Issue 5). Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Teologichnoi Akademii [in Ukrainian].

Pena, L. I. (2016). Movostyl «Dukhovnykh besid» Sofrona Mudroho [The language style of the Spiritual Conversations by Sofron Mudryi]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. – Scientific Bulletin of Chernivtsi University* (Issue 772), (pp. 83–86). Chernivtsi: Vydavnychi Dim «Rodovid» [in Ukrainian].

Petryshyna, O. I. (2007). Mova propovidei Yosyfa Slipoho [The Language of Sermons by Josyf Slipyi]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Ivano-Frankivsk: Prykarpatskyi nats. un-t im. V. Stefanyka [in Ukrainian].

Tsyperdiuk, O. D. (2018). Movostyl yepyskopa Grygoriia Khomyshyna: leksyko-semantychnyi aspekt [The language style of Bishop Grygorii Khomyshyn: lexical-semantic aspect]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology*, 32 (1), 108–112 [in Ukrainian].